

Υπόθεση C-471/23

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

25 Ιουλίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Varhoven administrativen sad (Βουλγαρία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

13 Ιουλίου 2023

Αναιρεσείων:

Obshtina Veliko Tarnovo

Αναιρεσίβλητος:

Rakovoditel na Upravlyavashtia organ na Operativna programa
«Regioni v rastezh» 2014 – 2020

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Η διαδικασία εντάσσεται στο πλαίσιο της αναίρεσης που άσκησε ο Obshtina Veliko Tarnovo (Δήμος Veliko Tarnovo) κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου διοικητικού δικαστηρίου, με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή του κατά της απόφασης του Rakovoditel na Upravlyavashtia organ na Operativna programa «Regioni v rastezh» 2014 – 2020 (προϊσταμένου της διαχειριστικής αρχής του επιχειρησιακού προγράμματος «Περιφέρειες υπό ανάπτυξη» 2014 – 2020) με την οποία επιβλήθηκε δημοσιονομική διόρθωση.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης· άρθρο 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', και τρίτο εδάφιο

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Εμπίπτει ο διαχειριστής κρατικής ενίσχυσης υπό τη μορφή πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (στο εξής: πόροι από τα ΕΔΕΤ), ο οποίος δεν είναι αποδέκτης της ενίσχυσης, στον όρο «δικαιούχος» της ενίσχυσης στο πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων κατά την έννοια του άρθρου [2], σημείο 10, του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006;
2. Μπορεί ο διαχειριστής κρατικής ενίσχυσης υπό τη μορφή πόρων από τα ΕΔΕΤ ο οποίος δεν είναι το πρόσωπο που χρησιμοποιεί την ενίσχυση βάσει δημοσίας συμβάσεως να είναι ο ορθός αποδέκτης αποφάσεως που επιβάλλει δημοσιονομική διόρθωση λόγω παραβάσεως του εθνικού δικαίου ή του δικαίου της Ένωσης στο πλαίσιο της συνάψεως δημοσίας συμβάσεως;
3. Πρέπει να συντρέχουν σε σχέση με το πρόσωπο που συνιστά τον αποδέκτη του διοικητικού μέτρου της «δημοσιονομικής διορθώσεως» λόγω παρατυπίας κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 36, του κανονισμού 1303/2013, σε περίπτωση κρατικής ενίσχυσης υπό την μορφή πόρων από τα ΕΔΕΤ, σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις: να αποτελεί το εν λόγω πρόσωπο τον αποδέκτη της επιδοτήσεως που προέρχεται από πόρους που αφορά η παρατυπία και να είναι εκείνο που χρησιμοποίησε τους εν λόγω πόρους;
4. Μπορεί η ευθύνη για παραβάσεις του νόμου κατά τη χρήση κρατικής ενίσχυσης υπό τη μορφή πόρων από τα ΕΔΕΤ να ρυθμιστεί ή να ανακατανεμηθεί συμβατικά μεταξύ του αποδέκτη και του διαχειριστή της ενίσχυσης ή ευθύνεται ο αποδέκτης της ενίσχυσης που τη χρησιμοποιεί παράνομα;
5. Υφίσταται εις ολόκληρον ευθύνη του αποδέκτη της ενίσχυσης και του διαχειριστή της ενίσχυσης και πρέπει η ευθύνη αυτή να προβλέπεται στη σύμβαση για τη χορήγηση της ενίσχυσης;
6. Αντιτίθενται τα άρθρα 41 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνική διοικητική πρακτική και νομολογία σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, σύμφωνα με την οποία, δεν παρέχεται σε «φορέα παροχής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος», όπως ο «Organizatsia na dvizhenieto, parkingi i garazhi» ΕΟΟΔ, για τον οποίο φέρεται ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας που διεξήγαγε διαπιστώθηκε παράβαση του Zakon za obshtestvenite porachki (νόμου περί συνάψεως δημοσίων συμβάσεων) κατά τη σύναψη δημοσίας συμβάσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας

για τη χρήση πόρων από τα ΕΔΕΤ (που συνιστούν κρατική ενίσχυση) ούτε δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία με την οποία επιβλήθηκε δημοσιονομική διόρθωση σε σχέση με σύμβαση που έχει συνάψει, ούτε δικαίωμα συμμετοχής στη δικαστική διαδικασία προσβολής της εν λόγω διοικητικής πράξεως, με την αιτιολογία ότι ο φορέας αυτός, ως εταίρος του Δήμου, υπέχει αστική ευθύνη εξ αναγωγής, η οποία απορρέει από το σύμφωνο εταιρικής σχέσεως;

Σχετικές διατάξεις και νομολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης): άρθρο 41, άρθρο 47 και άρθρο 51, παράγραφος 1

Κανονισμός (ΕΚ) 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 1191/69 και (ΕΟΚ) αριθ. 1107/70: άρθρο 2

Κανονισμός (ΕΕ) 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006: άρθρο 2, σημεία 10, 36 και 37

Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Zakon za obshtestvenite porachki (νόμος περί συνάψεως δημοσίων συμβάσεων, στο εξής: ΖΟΡ): άρθρο 2, παράγραφος 2, άρθρο 49, παράγραφος 1, και άρθρο 3 των συμπληρωματικών διατάξεων

Zakon za upravlenie na sredstvata ot evropeyskite fondove pri spodeleno upravlenie (νόμος περί διαχείρισεως των πόρων των Ευρωπαϊκών Ταμείων με επιμερισμένη διαχείριση, στο εξής: ΖΥΣΕΦΣΥ), σε ισχύ από την 1η Ιουλίου 2022, καθώς και στην προΐσχύσασα μορφή του με τον τίτλο: Zakon za upravlenie na sredstvata ot Evropeyskite strukturni i investitsionni fondove (νόμος περί διαχείρισεως των πόρων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, στο εξής: ΖΥΣΕΣΙΦ): άρθρο 70, παράγραφος 1, σημείο 9, και παράγραφος 2, καθώς και άρθρο 73, παράγραφος 1

Zakon za darzhavnite pomoshti (νόμος περί κρατικών ενισχύσεων) (στο εξής: ZDP): άρθρα 9, 12 και 20, καθώς και άρθρο 1, σημείο 7, των συμπληρωματικών διατάξεων

Naredba za posochvane na nerednosti, predstavlyavashti osnovania za izvarshvane na finansovi korektsii, i protsentnite pokazateli za opredelyane razmera na finansovite korektsii po reda na Zakona za upravlenie na sredstvata ot Evropeyskite strukturni i investitsionni fondove (διάταγμα για τη διαπίστωση παρατυπιών που δικαιολογούν τη διενέργεια δημοσιονομικών διορθώσεων, καθώς και τους ποσοστιαίους δείκτες για τον καθορισμό του ύψους των δημοσιονομικών διορθώσεων βάσει του νόμου περί διαχείρισεως των πόρων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, στο εξής: διάταγμα για τη διαπίστωση παρατυπιών): σημείο 10 του παραρτήματος 1, του άρθρου 2, παράγραφος 1

Naredba Nr. 2 za usloviyata i reda za utvarzhdavane na transportni shemi i za osashtestvyavaneto na obshtestveni prevozi na patnitsi s avtobusi (διάταγμα αριθ. 2 περί των προϋποθέσεων και της διαδικασίας καθορισμού των υποδομών και εκτελέσεως δημόσιων επιβατικών μεταφορών με λεωφορεία, στο εξής: διάταγμα αριθ. 2) της 15ης Μαρτίου 2002: άρθρο 2 και άρθρο 16c, καθώς και άρθρο 1, σημεία 7, 8, 10, 11, 12 και 13, των συμπληρωματικών διατάξεων

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η υπ' αριθ. BG16RFOP001-1.001-039 διαδικασία σχετικά με τη χορήγηση χρηματοδοτικών επιδοτήσεων για την «Εκπόνηση ολοκληρωμένων σχεδίων για την ανασυγκρότηση και την ανάπτυξη των πόλεων 2014 – 2020» υλοποιείται στο πλαίσιο του άξονα προτεραιότητας αριθ. 1 «Βιώσιμη και ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη» του επιχειρησιακού προγράμματος «Περιφέρειες σε ανάπτυξη» (στο εξής: επιχειρησιακό πρόγραμμα).
- 2 Ο άξονας προτεραιότητας αριθ. 1 υλοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού 1301/2013.
- 3 Οι κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή αιτήσεως συμμετοχής στη διαδικασία αναφέρουν ότι η χρηματοδοτική επιδότηση χορηγείται στο πλαίσιο της σχετικής εν προκειμένω επενδυτικής προτεραιότητας «Ολοκληρωμένες αστικές μεταφορές» στους δικαιούχους Δήμους υπό την ιδιότητά τους ως διοικητικές μονάδες και ιδιοκτήτες της δημόσιας υποδομής. Επισημαίνεται ρητά ότι τα μέτρα στήριξης υλοποιούνται κατά κανόνα μέσω εταιρικής σχέσεως με οικονομικούς φορείς. Στην περίπτωση αυτή, οι δικαιούχοι Δήμοι λειτουργούν σε σχέση με τους πόρους που διατίθενται στους εταίρους ως διαχειριστές της κρατικής ενίσχυσης. Οι εν λόγω πόροι πρέπει να θεωρηθούν ως μέρος της αποζημιώσεως για την παροχή υπηρεσίας μεταφορών προς το γενικό οικονομικό συμφέρον. Στην περίπτωση αυτή, η σύμβαση παροχής της δημόσιας υπηρεσίας υπογράφεται από τον οικονομικό φορέα που συμμετέχει στο έργο, η δε

διαδικασία διεξάγεται σύμφωνα με τον κανονισμό 1370/2007 που εφαρμόζεται εν προκειμένω.

- 4 Σύμφωνα με το σημείο 5.4.2 των κατευθυντήριων γραμμών για την υποβολή αιτήσεων, ως εταίροι στην εν λόγω διαδικασία επιτρέπεται να συμμετέχουν οι δημοτικές εταιρίες αστικών δημόσιων μεταφορών ως «εγχώριοι φορείς» σύμφωνα με τον αντίστοιχο ορισμό στο άρθρο 1, σημείο 7, των συμπληρωματικών διατάξεων του διατάγματος αριθ. 2.
- 5 Στο πλαίσιο της ανωτέρω περιγραφόμενης διαδικασίας, ο Δήμος Veliko Tarnovo συνήψε με τη διαχειριστική αρχή του επιχειρησιακού προγράμματος μία Administrativen dogovor za predostavyane na bezvazmezdna finansova pomosht (διοικητική σύμβαση για τη χορήγηση χρηματοδοτικής επιδοτήσεως, στο εξής: ADBFP) για την υλοποίηση της προτάσεως έργου «Ολοκληρωμένες δημόσιες μεταφορές της πόλης Veliko Tarnovo». Στο άρθρο 1 της ADBFP ο Δήμος ορίζεται ως «δικαιούχος» της επιδοτήσεως.
- 6 Σύμφωνα με το άρθρο 2.3 της ADBFP, μέρος του ποσού που περιλαμβάνεται στη συνολική αξία του ποσού της χρηματοδοτικής επιδοτήσεως αποτελείται από κρατική ενίσχυση προς τον φορέα που εκτελεί δημόσιες επιβατικές μεταφορές με τη μορφή αποζημιώσεως για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας σύμφωνα με τον κανονισμό 1370/2007. Διαχειριστής της εν λόγω κρατικής ενίσχυσης είναι ο Δήμος Veliko Tarnovo. Ο εν λόγω Δήμος υποχρεούται να διασφαλίζει την τήρηση των εφαρμοστέων διατάξεων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κανονισμού 1370/2007, συμπεριλαμβανομένης της θεσπίσεως και εφαρμογής κατάλληλων μηχανισμών για τον έλεγχο της υλοποίησης.
- 7 Σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 2, των Γενικών Όρων της ADBFP, ο δικαιούχος ευθύνεται έναντι της διαχειριστικής αρχής του επιχειρησιακού προγράμματος για τις πράξεις των εταίρων και των εξωτερικών αναδόχων κατά την υλοποίηση του έργου και φέρει την ευθύνη «... για κάθε κίνδυνο, συμπεριλαμβανομένων των αδικαιολόγητων δαπανών και δημοσιονομικών διορθώσεων, ιδίως δαπάναις».
- 8 Στις 24 Αυγούστου 2018, ο Δήμος Veliko Tarnovo και ο «Organizatsia na dvizhenieto, parkingi i garazhi» EOOD («Οργανισμός μεταφορών και χώρων σταθμεύσεως») EOOD, στο εξής: δημοτική εταιρία) συνήψαν σύμφωνο εταιρικής σχέσεως, σύμφωνα με το οποίο ο Δήμος Veliko Tarnovo είναι «επικεφαλής εταίρος» και η δημοτική εταιρία «εταίρος» στο έργο. Το σύμφωνο εταιρικής σχέσεως αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ADBFP.
- 9 Αν στο πλαίσιο της διαδικασίας συνάψεως δημοσίας συμβάσεως διαπιστωθούν παραβάσεις που δικαιολογούν την επιβολή δημοσιονομικής διορθώσεως, οι πόροι στο ύψος της εν λόγω δημοσιονομικής διορθώσεως επιβαρύνουν, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 2, του συμφώνου εταιρικής σχέσεως, την αναθέτουσα αρχή.

- 10 Ως φορέας παροχής υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος (δημόσιες επιβατικές μεταφορές) και ειδικότερα αποδέκτης της κρατικής ενίσχυσης, η δημοτική εταιρία διενήργησε διαδικασία για τη σύναψη δημοσίας συμβάσεως με αντικείμενο την αγορά και την παράδοση ηλεκτρικών λεωφορείων στο πλαίσιο του έργου «Ολοκληρωμένες αστικές μεταφορές της πόλης Veliko Tarnovo».
- 11 Κατ' αποτέλεσμα, συνήφθη δημόσια σύμβαση με τον μοναδικό προσφέροντα, ήτοι μια κοινοπραξία της Excelor Holding Group EOOD, Βουλγαρία, και της Jiangsu Alfa Bus Co., Κίνα.
- 12 Με απόφαση της 11ης Μαΐου 2022, ο προϊστάμενος της διαχειριστικής αρχής του επιχειρησιακού προγράμματος επέβαλε κατά του Δήμου Veliko Tarnovo δημοσιονομική διόρθωση λόγω παρατυπίας σύμφωνα με το άρθρο 70, παράγραφος 1, σημείο 9, του ZUSESIF. Κατά την απόφαση, η παρατυπία σημειώθηκε στο πλαίσιο της συνάψεως της δημοσίας συμβάσεως και συνίσταται στο γεγονός ότι τέθηκε σε αυτήν όρος που εισάγει διακρίσεις για την εκτέλεση της συμβάσεως κατά την έννοια του σημείου 10, στοιχείο α, του παραρτήματος 1, του άρθρου 2, παράγραφος 1, του διατάγματος για τη διαπίστωση παρατυπιών. Η επιβληθείσα διόρθωση ανερχόταν στο 25 % των διατεθέντων για τη χρηματοδότηση της συναφθείσας από τη δημοτική εταιρία δημοσίας συμβάσεως πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).
- 13 Ο Δήμος Veliko Tarnovo άσκησε προσφυγή κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του Administrativen sad Veliko Tarnovo (διοικητικού πρωτοδικείου Veliko Tarnovo, Βουλγαρία). Το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή με το σκεπτικό ότι η διαχειριστική αρχή ορθώς διαπίστωσε ότι υπήρξε παράβαση του εθνικού δικαίου περί δημοσίων συμβάσεων και ότι η εν λόγω περίπτωση συνιστούσε παρατυπία κατά την έννοια του ZUSESIF. Το δικαστήριο έκρινε ότι ο Δήμος, ως εταίρος στην ADBFP, ήταν πράγματι ο ορθός αποδέκτης της αποφάσεως με την οποία επιβλήθηκε η δημοσιονομική διόρθωση. Απέρριψε την ένσταση ότι ο Δήμος δεν ήταν ο ίδιος αναθέτουσα αρχή και, επομένως, δεν διέπραξε την παρατυπία. Το γεγονός ότι ο δικαιούχος της χρηματοδοτικής επιδοτήσεως συνήψε σύμφωνα εταιρικής συμφωνίας για ορισμένες δραστηριότητες δεν τον απαλλάσσει από την ευθύνη ως συμβαλλόμενο μέρος στην ADBFP. Η ρήτρα του συμφώνου εταιρικής σχέσεως που ρυθμίζει την ευθύνη για τις παραβάσεις και τους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών διορθώσεων, έχει αναγωγικό χαρακτήρα· σκοπός της είναι να ρυθμίσει απλώς τις εσωτερικές σχέσεις των εταίρων τους οποίους επιβαρύνει η δημοσιονομική διόρθωση. Ο εταίρος του Δήμου δεν καθίσταται ούτε δικαιούχος κατά την έννοια της ADBFP, ούτε αποδέκτης κρατικής ενίσχυσης· δεν έχει άμεση σχέση με τη διαχειριστική αρχή του επιχειρησιακού προγράμματος και συνεπώς δεν μπορεί να συνιστά αποδέκτη των όποιων αποφάσεων της εν λόγω αρχής.
- 14 Ο Δήμος Veliko Tarnovo άσκησε αναίρεση κατά της εν λόγω αποφάσεως του Administrativen sad Veliko Tarnovo (διοικητικού πρωτοδικείου Veliko Tarnovo)

ενώπιον του Varhoven administrativen sad (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου, Βουλγαρία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 15 Ο Δήμος στρέφεται κατά των συμπερασμάτων του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ότι συνιστά τον μοναδικό δικαιούχο της χρηματοδοτικής επιδοτήσεως στο πλαίσιο του έργου και ότι, υπό την ιδιότητά του αυτή, παραβίασε τις διατάξεις περί συνάψεως δημοσίας συμβάσεως. Επικαλούμενος τον νομικό ορισμό της έννοιας του «δικαιούχου» στο άρθρο 2, σημείο 10, του κανονισμού 1303/2013, επισημαίνει ότι η δημοτική εταιρία είναι δικαιούχος της ενίσχυσης, σε σχέση με την οποία επιβλήθηκε η διόρθωση, διότι αυτή αποτελεί τον άμεσο αποδέκτη της, καθώς και οργανισμό του δημοσίου δικαίου, ο οποίος έχει επιφορτιστεί με το συγκεκριμένο σχέδιο της αγοράς ηλεκτρικών λεωφορείων. Στο άρθρο 2.3 της ADBFP προβλέπεται ρητά ότι η δημοτική εταιρία λαμβάνει την ενίσχυση και ότι ο Δήμος είναι απλώς ο διαχειριστής της ενίσχυσης.
- 16 Ο Δήμος στρέφεται επίσης κατά του συμπεράσματος του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας επιβολής της δημοσιονομικής διορθώσεως ευθύνεται έναντι της διαχειριστικής αρχής για τις πράξεις των εταίρων του, αναλαμβάνοντας τους κινδύνους κατά τη χρήση της επιδοτήσεως. Κατά τον Δήμο, η δημοσιονομική διόρθωση συνιστά διοικητικό μέτρο και όχι κύρωση, ως εκ τούτου, η παρατυπία και η διόρθωση δεν πρέπει να ερμηνεύονται ως «κίνδυνος που συνδέεται με την εκτέλεση της δημόσιας συμβάσεως».
- 17 Κατά τον Δήμο, έχει επίσης σημασία το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η επιδότηση από τα ΕΔΕΤ συνιστά κρατική ενίσχυση και ειδικότερα, αποζημίωση για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας κατά την έννοια του κανονισμού 1370/2007. Στις κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή της αιτήσεως για την ενίσχυση επισημαίνεται ρητά ότι αποδέκτης της είναι ο εταίρος, ήτοι η δημοτική εταιρία αστικών δημόσιων μεταφορών, με την ιδιότητα του «εγχώριου φορέα». Για τον λόγο αυτόν, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των όρων «αποδέκτης κρατικής ενίσχυσης από πόρους από τα ΕΔΕΤ» και «διαχειριστής κρατικής ενίσχυσης από πόρους από τα ΕΔΕΤ». Εφόσον η κρατική ενίσχυση προέρχεται από πόρους από τα ΕΔΕΤ, η χρηματοδοτική διόρθωση μπορεί να επιβληθεί μόνο έναντι του αποδέκτη της ενίσχυσης. Συγκεκριμένα, αυτός είναι ο οικονομικός φορέας ο οποίος έθεσε κριτήριο για την επιλογή, το οποίο εισάγει διάκριση και διέπραξε την παρατυπία κατά την έννοια του διατάγματος για τη διαπίστωση παρατυπιών. Ο διαχειριστής της κρατικής ενίσχυσης, εν προκειμένω ο Δήμος Veliko Tarnovo, θα μπορούσε ενδεχομένως να ευθύνεται για παραβάσεις των διατάξεων περί κρατικών ενισχύσεων κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ.
- 18 Ο Δήμος στρέφεται επίσης κατά του γεγονότος ότι δεν επιτράπη στον εταίρο να συμμετάσχει στη διαδικασία με την οποία επιβλήθηκε η δημοσιονομική διόρθωση.
- 19 Ο αναιρεσίβλητος αντικρούει την αίτηση αναιρέσεως.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής

- 20 Η προσβαλλόμενη στη διαφορά της κύριας δίκης δημοσιονομική διόρθωση κατά του Δήμου στηρίζεται στη διαπραχθείσα με πράξη άλλου οικονομικού φορέα παράβαση διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο.
- 21 Η συναφής νομολογία του Varhoven administrativen sad (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου) σχετικά με την εξέταση της νομιμότητας των αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλεται δημοσιονομική διόρθωση δεν λαμβάνει υπόψη της ούτε τον ορισμό της έννοιας του «δικαιούχου» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, του κανονισμού 1303/2013 στο πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων ούτε την έννοια των εκφράσεων «δημόσιες επιβατικές μεταφορές», «φορέας παροχής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος», «υποχρέωση παροχής δημόσιας υπηρεσίας», «αποδέκτης κρατικής ενίσχυσης από πόρους από τα ΕΔΕΤ» ή «αποζημίωση για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας», κατά την έννοια του κανονισμού 1370/2007.
- 22 Προκειμένου να απαντηθεί το ερώτημα αν ο Δήμος Veliko Tarnovo αποτελεί τον μοναδικό δικαιούχο της χρηματοδοτικής επιδοτήσεως στο πλαίσιο του έργου και αν, υπό την ιδιότητά του αυτή, παραβίασε τους εθνικούς κανόνες περί συνάψεως δημοσίων συμβάσεων, πρέπει να ερμηνευθεί ο όρος «δικαιούχος» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, του κανονισμού 1303/2013.
- 23 Στη συγκεκριμένη περίπτωση που αφορά τους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν για την αγορά ηλεκτρικών λεωφορείων, ο Δήμος Veliko Tarnovo αποτελεί διαχειριστή της κρατικής ενίσχυσης από πόρους από τα ΕΔΕΤ. Για την ορθή επίλυση της διαφοράς αναφορικά με τη δημοσιονομική διόρθωση πρέπει να εξεταστεί αν ο εν λόγω Δήμος, υπό την ως άνω ιδιότητά του, αποτελεί επίσης και δικαιούχο της επιδοτήσεως από πόρους από τα ΕΔΕΤ, η οποία χορηγήθηκε στη δημοτική εταιρία ως κρατική ενίσχυση.
- 24 Η δημοσιονομική διόρθωση επιβάλλεται σε οικονομικό φορέα ως διοικητικό μέτρο λόγω πράξεως ή παραλείψεως που αντιβαίνει στο εθνικό δίκαιο ή στο δίκαιο της Ένωσης κατά τη χρήση πόρων από τα ΕΔΕΤ. Επιτρέπεται να ευθύνεται ο Δήμος, ως νομικό πρόσωπο που δεν χρησιμοποίησε τους πόρους από τα ΕΔΕΤ στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημοσίας συμβάσεως μέσω δημοσιονομικών διορθώσεων για παραβάσεις που διαπράχθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής; Ως εκ τούτου, τίθεται επίσης το ζήτημα αν ο αποδέκτης του διοικητικού μέτρου της «δημοσιονομικής διορθώσεως» πρέπει, στο πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων από πόρους από τα ΕΔΕΤ να πληροί ταυτόχρονα αμφοτέρως τις ακόλουθες προϋποθέσεις: να αποτελεί αποδέκτη της επιδοτήσεως που αφορά η παρατυπία, καθώς και εκείνον που χρησιμοποίησε τους σχετικούς πόρους.
- 25 Εφόσον η ρήτρα στο σύμφωνο εταιρικής σχέσεως αναφορικά με την ευθύνη για τις δημοσιονομικές διορθώσεις ερμηνευθεί από τα δικαστήρια ως ρήτρα με αναγωγικό χαρακτήρα, η οποία ισχύει μόνο στις εσωτερικές σχέσεις μεταξύ των

εταίρων, πρέπει να διαπιστωθεί αν η ευθύνη για παραβάσεις του νόμου κατά τη χρήση κρατικών ενισχύσεων από πόρους από τα ΕΔΕΤ μπορεί να ρυθμιστεί ή να ανακαταναμηθεί συμβατικά μεταξύ του αποδέκτη και του διαχειριστή της ενίσχυσης ή αν ο αποδέκτης που τη χρησιμοποίησε παράνομα ευθύνεται εις ολόκληρον.

- 26 Επιπροσθέτως, το δικαίωμα χρηστής διοίκησης αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που απονέμεται στα άτομα σύμφωνα με το άρθρο 41 του Χάρτη. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει: 1. το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν να ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του· 2. το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στον φάκελό του· 3. την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της. Κατά το άρθρο 51 του Χάρτη, οι διατάξεις του απευθύνονται στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Η παροχή χρηματοδοτικής επιδοτήσεως πραγματοποιείται στο πλαίσιο άμεσης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και η κατάσταση αυτή υποχρεώνει τις εθνικές αρχές, στην αρμοδιότητα των οποίων εμπίπτει η εφαρμογή του δικαίου, να συμμορφώνονται με το άρθρο 41 του Χάρτη.
- 27 Υπό αυτήν την έννοια τίθεται επίσης το ζήτημα αν το άρθρο 41 και το άρθρο 47 του Χάρτη αντιτίθενται σε εθνική νομολογία και διοικητική πρακτική σύμφωνα με την οποία, στον φορέα παροχής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος, όπως η δημοτική εταιρία της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν παρέχεται ούτε το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία με την οποία επιβλήθηκε δημοσιονομική διόρθωση που αφορά σύμβαση την οποία έχει συνάψει, ούτε το δικαίωμα συμμετοχής στη δικαστική διαδικασία προσβολής της εν λόγω διοικητικής πράξεως και μάλιστα για τον λόγο ότι βάσει του συμφώνου εταιρικής σχέσεως ο εν λόγω φορέας, ως εταίρος του Δήμου, ευθύνεται αναγωγικά κατά το αστικό δίκαιο.